

ՆԿԻՐՎՈՒՄ Է ԵՐԵՎԱՆԻ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆՍԵՐՎԱՏՈՐԻԱՅԻ 100-ՎՄՅԱԿԻՆ ՄԵԿՆԱԳՐԿԵԼ ԵՆ ԱՌՆՈ ԲԱՔԱԶԱՆՅԱՆԻ ԾՆՆԴՅԱՆ 100-ՎՄՅԱԿԻՆ ՆԿԻՐՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Արմ Բաքաջանյան

Արմ Բաքաջանյանի ծննդյան 100-ամյա հոբելյանի մեկնարկը նշվեց հունվարի 22-ին: Հայ մեծամունդ կոմպոզիտոր, դաշնակահար, ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ, պետական մրցանակների դափնեկրի հոբելյանական միջոցառումներն իրականացնելու համար ստեղծվելու է համակարգող կառավարական հանձնաժողով:

Նրա ծննդյան օրը, ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության ներկայացուցիչները, մտավորականները և երաժշտասերները հարգանքի տուրք մատուցեցին կոմպոզիտորի հիշատակին և ծաղիկներ խոնարհեցին նրա շիրիմին:

Այնուհետև, Կարապի լճի մոտ, Արմ Բաքաջանյանի հուշարձանի հարակից տարածքում տեղի ունեցավ միջոցառում, որի ընթացքում հնչեցին ամենաշերմ ու արտառուչ խոսքերը, հրաշալի ելույթներով հանդես եկան նաև դաշնակահարներ և երգիչներ, որոնց շնորհիվ այդ ամբողջ տարածքում թևածում էր մեզ՝ բոլորիս հարազատ ու արտամոտ բաքաջանյանական երաժշտությունը: Հնչեցին կոմպոզիտորի՝ «Վոկալիզ»-ը (կատարեց Ա. Սպենդիարյանի անվ. օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի մեներգչուհի՝ Արծվիկ Դեմուրյանը, նվագակցող՝ Արմեն Աղաջանյան), «Նոկլոյուն»-ը (կատ. «Մեկնարկ» տաղանդի զարգացման նպատակային ծրագրի միջազգային մրցույթների դափնեկիր, դաշնակահար՝ Արմեն Պուլիսյանը), «Մեղեդի»-ն (կատ. «Մեկնարկ» տաղանդի զարգացման նպատակային ծրագրի միջազգային մրցույթների դափնեկիր, դաշնակահար՝ Արթուր Գրիգորյանը): «Благодарю тебя» երգը իր մշակմամբ կատարեց ՀՀ վաստակավոր արտիստ, դաշնակահար Արմեն Բաքախանյանը:

2

Музыкально–культурная обстановка в Степанакерте

Передача Г. Меликсетян в дар колледжу диска с произведениями Рубена Саркисяна, книг А. Сарьян, Г. Меликсетян и М. Кокжаева. Степанакерт, март, 2016

3

ТРИ ЮБИЛЕА АРМЯНСКОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ

С.Гукасян, гость из Тегерана, Г.Хачикян, А.Хачатрян, А.Ордуханян (Германия), Ирэн Тертерян (внучка М.Мкртчяна), Г.Шагоян, супруги Питеджяны (Нью-Йорк). Поездка "Издательства ЕГК" в Гюмри, Дом-музей М.Мкртчяна, 23.09.2007

2021 год знаменателен для армянской музыкальной культуры тремя между собой тесно связанными событиями: 100-летний юбилей Ереванской государственной консерватории им. Комитаса, 25-летний юбилей международного журнала "Музыкальная Армения" и 15-летний юбилей газеты "Музыкант".

История ЕГК неразрывно связана с историей последних 100 лет нашей многотысячелетней страны. И поэтому в ее памяти имеются не только светлые и радостные, но и такие тяжелые воспоминания, как Великая Отечественная война, землетрясение 1988 года, развал Советского Союза в 1991 году и дестабилизация страны, инфляция и финансовый кризис, годы голода без отопления, газа, электричества и воды, волнения народа внутри страны, оборонительные войны вместе со многим другим и, наконец, ковид-19.

7

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐՈՒՄ ԵՆՔ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱԿԻ 29-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

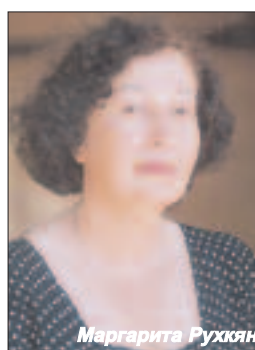
Դուցենս Առնոլդ Քոչարյանի դասարանական համերգը

Ռուանդ Սոֆոյան, Նարեկ Գյուրջյան, Ալբերտ Տիգրանյան, Արման Գրիգորյան, Լիլիթ Հակոբյան (կոնցերտմայստեր), Ալեքսան Խաչատրյան (մենակատար)

Դեկտեմբերի 29-ին, Երևանի պետական կոնսերվատորիայի դահլիճում տեղի ունեցավ համերգ՝ նվիրված Արցախյան պատերազմի մասնակից զինվորների հիշատակին: Համերգին մասնակցում էին կոնսերվատորիայի ակադեմիական երգեցողության բաժնի ուսանողներ՝ Ալբերտ Տիգրանյանը, Ալեքսան Խաչատրյանը, Ալսեկ Դավեյանը, Աննա Խաչատրյանը, Արամ Խաչատրյանը, Արման Գրիգորյանը, Գրիշա Մարտիրոսյանը, Մարիաննա Գևորգյանը, Նարեկ Գյուրջյանը, Ռուանդ Սոֆոյանը, Տիգրան Քախվելյանը, պրոֆեսոր Ալլա Գալուստյանի և դոցենտ Առնոլդ Քոչարյանի ղեկավարությամբ:

МАРГАРИТА РУХКЯН: ВРЕМЯ ЭДУАРДА АЙРАПЕТЯНА

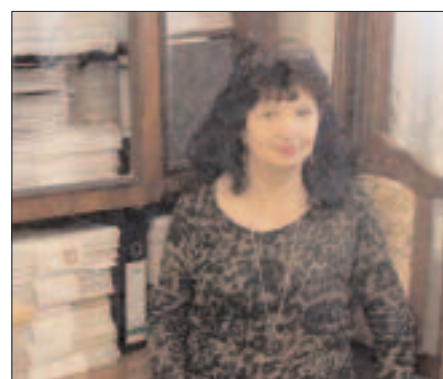
Մարգարիտա Րухյան

Так называется книга музыкального критика, заслуженного деятеля искусств РА, доктора искусствоведения Маргариты Рухкян. К печати она была представлена по решению ученого совета Института искусств НАН РА. Она посвящена творческой деятельности одного из ярких представителей современной армянской музыки Эдуарда Айрапетяна. Вышла книга недавно в ереванском издательстве "Коллаж".

Маргариту Рухкян многие воспринимают не просто как талантливого и серьезного критика, но и как сильного и своеобразного представителя современной музыковедческой формации.

5

ԿԱՐԻՆ ՀԵԼԼՍԱՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Կարինե Հելլման-Գևորգյանը
հյուր «ԵՊԿ հրատարակչությունում»

Աշնանային մի պայծառ օր, Ստոկհոլմի կենտրոնում գտնվող հյուպերտ Սանտա Կլարա եկեղեցու համերգային ազդագրում տեսնելով հայի ազգանուն, որոշեցի անպայման ներկա գտնվել համերգին և ծանոթանալ երաժշտի հետ: Շվեդական եկեղեցիներում համերգներ տեղի են ունենում պարբերաբար և լավագույն երաժիշտների մասնակցությամբ:

Օգտվելով Ստոկհոլմում գտնվելու հնարավորությունից՝ առիթը բաց չէինք թողնում դուրս ելն ներկա գտնվելու այդ համերգներին, որոնք և՛ ժամրային, և՛ գործիքային բազմազանության տեսանկյունից շատ հետաքրքրական էին:

4

ՄԵԿՆԱԴՐԿԵԼ ԵՆ ԱՌՆՈ ԲԱՐԱԶԱՆՅԱՆԻ ԺՆՆԴՅԱՆ 100-ԱՄՅԱԿԻՆ ՆԿԻՐՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

1 Իհարկե, դա վստահ և ռիսկային քայլ էր, կոմպոզիտորական մշակումների մակարդակին տիրապետելու՝ հարմոնիաներին, կոմպոզիտորական ոճին հարազատ մնալու փաստարկներով: Կատարողներին հարիր է իրականացնել փոխադրումներ, քան մշակումներ: Հավելենք, որ Ա. Բաբաջանյանական մշակումները կատարել է Մելիք Մավիսակալյանը՝ ստեղծելով շատ բարձրարժեք ֆանտազիա, պոպուրիներ: Հանդիպմանը ներկա էին, պաշտոնապես հրավիրված կոմպոզիտորներ և Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամներ: Դա մեծ կոմպոզիտորի ծննդյան 100-ամյակի հոբելյանի մեկնարկ-համերգ մեծարումն էր: Եվ շատ պատասխանատու էին թե՛ կատարումները, և թե՛ ելույթները:

Հայ անվանի կոմպոզիտորներն իրենց հիացմունքն էին հայտնում թե՛ նրա երաժշտության, թե՛ նրա մարդ տեսակի և կերպարի հանդեպ:

«Միայն մեր ազգային միասնությունն է իր երաժշտության շուրջը: Իսկ ավելի շուրջով լինելը, թե ավելի պակաս... այս դժվարին օրերին մեր այս միասնությունն ինձ համար շատ կարևոր է, որ մենք կարողանանք վերագտնել մեր հորիզոնական, միմյանց հետ լինելու, թեկուզ սիմվոլիկ գնահատանքի խոսք ասելու, բայցև հասկանալու, որ մեր սրտի, հոգու մեջ ապրում է մեր պատմությունը, և մենք շրջված ենք հայացքով դեպի այդ պատմությունը: Քո անձնական երջանկությունը ուրիշ մարդու երջանկության մեջ է, ոչ թե քո երջանկության: Քո երջանկությունը ամբողջական է, երբ որ դիմացիդ մարդը նույնպես երջանիկ է: Իսկ կյանքը ճանապարհ է դեպի մեկ ուրիշ մարդը: Այսօր Առնոյի միջոցով մենք գալիս ենք մեկս դեպի մյուսը և պահպանում ենք մեր հոգու մեջ իր հզոր, հայոց հզոր տաղանդի ուժը», - ասաց կոմպոզիտոր Ռոբերտ Ամիրխանյանը:

Կոմպոզիտորների միության նախագահ Արամ Սաթյանն էլ ընդգծեց. «Առնոյի համար բոլորը բարեկամ էին, հարա-

զատ էին: Նա, եթե ինչ-որ մի բան անում էր, անում էր նվիրումով: Եթե սիրում էր՝ նվիրվում էր, եթե ստեղծագործություն էր գրում՝ նվիրվում էր, եթե ընկերություն էր անում՝ նվիրված էր իր ընկերներին: Ես չեմ հիշում մի դեպք, որ որևէ մեկը դիմեր Առնո Հարությունին, և նա օգտակար չլիներ: Իսկ իր ստեղծագործական արժեքը նա է, որ ինքը ժամանակի հետ մեկտեղ քայլում էր, ամեն մի ստեղծագործություն դա իր ժամանակի դեմքն էր»:

«Առնո Բաբաջանյան: Դրանով արդեն ամեն ինչ ասված է: Թե՛ երաժշտությունը, թե՛ անձը, թե՛ հայ լինելը, այդ ամուսնագանձուհի մեջ այդ ամեն ինչը ամբողջականացած է: Բաբաջանյանն իսկապես երևույթ է, բազմակողմանի օժտված անձնավորություն, որը մաս լավ նկարում էր, հետաքրքիր նկարչական լուծումներ ուներ: Բանաստեղծական փորձեր է արել... Նրա դաշնամուրի լիարժեք հնչողությունն անմոռանալի է: Եվ նրա ժպիտը, և՛ մի կիսակատակ-կիսափրիխոփայական արտահայտությունները, նույնպես տպավորություն են թողել ոչ միայն ինձ, այլ ամբողջ մի սերնդի վրա: Նրա երաժշտությունը մեզ հետ է, ուրեմն նա մեր մեջ է», - ասաց Բաբաջանյանի սերնդակից Մարտին Վարդապարյանը:

Նույն օրը, երեկոյան, «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահում տեղի ունեցավ հոբելյանական համերգ: Ծրագրում ընդգրկված էին Առնո Բաբաջանյանի «Վեց պատկեր» դաշնամուրային շարքը, ջութակի և դաշնամուրի համար Սոնատը, ջութակի, թավջութակի և դաշնամուրի Տրիոն ստեղ-

Առնո Բաբաջանյանի ծննդյան 100-ամյա հոբելյանին նվիրված համերգ Կարապի լիճ, Ա. Բաբաջանյանի հուշարձանի մոտ, ԵՊԿ պրոֆեսոր, դաշնակահար Արմեն Բաբախանյան

ծագործությունները: Կատարումներով հանդես եկան ջութակահար Անուշ Նիկողոսյանը, թավջութակահար Սևակ Ավանեսյանը և ՀՀ վաստակավոր արտիստ, դաշնակահար Հայկ Մելիքյանը:

Նյութը պատրաստեց՝ ԳՐԶՈՐ ՇԱԳՈՅԱՆԸ

«ԵՊԿ հրասարակչության» հիմնադրման 17-րդ տարեդարձը հունվարի 28-ին Հայոց Բանակի տնի օրը «Չենփով պայքարենք հաևուն մշակույթի». Գ. Շագոյան)

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի 100-ամյակին

«Երաժշտական Հայաստան» ամսագիր #1 (5) 2002 թ

ԵՊԿ Գիտական խորհուրդը, երբ հիմնադրվեց «ԵՊԿ հրատարակչությունը», հունվարի 28-ին էր Հայոց Բանակի օրը, որը դեռ տոնական չէր հայտարարված, այլ՝ աշխատանքային: Այդպես զուգադիպություն է մաս, որ պարբերական

կյանքի և գործունեության ուղին:

Նա ծնվել է 1952 թ. հոկտեմբերի 24-ին: 1979-ին ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի մեխանիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետը: 1987 թ. Էդիկ Ղաբուլյանը մշակում է հայկական տառատեսակներ: Մինչ օրս նա ստեղծել է մոտ 300 տառատեսակներ, բազմաթիվ գրքերի, ամսագրերի և թերթերի համակարգչային ձևավորման հեղինակ է: Իր որոշ տառատեսակների համար մշակել է ոչ միայն հայկական, այլև լատինական, կիրիլյան և հունական այբբենական համակարգերի գրանշանները: Նրա 26 տառատեսակ արժանացել են տարբեր մրցանակների՝ տեղական և միջազգային տառարվեստի մրցույթներում: 2004-ին հրատարակել է իր տառատեսակների «Հայկական համակարգչային տառատեսակներ» ալբոմը: 2017 թ. հրատարակվել է նրա երկրորդ «Տառատեսակներ» ալբոմը:

Նրա տառատեսակների ցուցանմուշները ցուցադրվել են Լիմբուլում, Լոնդոնում, Հեմփշիրում, Սանկտ Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Մյունխենում և Բեռլինում, Ալեքսանդրիայում (Եգիպտոս), Բարսելոնում, Վարշավայում, Սեուլում, Բանգկոկում, Երևանում և Օշականում կազմակերպված ցուցահանդեսներում: Բեռլինում 2014-ին կայացել է Ե. Ղաբուլյանի տառատեսակների անհատական ցուցահանդեսը: Հայկական տառատեսակների նախագծմանը և տառարվեստին վերաբերող նրա հոդվածները տպագրվել են տարբեր ամսագրերում և թերթերում, այդ թեմաներով ելույթներ է ունեցել տարբեր միջազգային գիտաժողովներում և սիմպոզիումներում:

Ղաբուլյանի նախագծած երկու տառատեսակները՝ (GHEA Mariam և GHEA Grapalat) 2010 թվականին ՀՀ կառավարության կողմից ընդունվել են որպես Հայաստանի Հանրապետությունում պետական պաշտոնական գրագրության համար գործածման պարտադիր տառատեսակներ:

2010 թ. պարգևատրվել է Վազգեն Առաքելյանի անվան ոսկե մեդալով: 2012 թ., հայկական գրատպության 500-ամյակի կապակցությամբ Էդիկ Ղաբուլյանը ՀՀ Նախագահի կողմից արժանացել է Մովսես Խորենացու մեդալի: Նույն տարում պարգևատրվել է Մոսկվայի դիզայներների միջազգային միության Լև Յաշչենկոյի անվան ոսկե մեդալով՝ դիզայնի բնագավառում բացառիկ նվաճումների համար:

Էդիկ Ղաբուլյանը նախաձեռնել և հիմնադրել է «Գրանշան» ոչ լատինական տառատեսակների միջազգային ամեն-

Էդիկ Ղաբուլյան

նամյա մրցույթներն ու համաժողովները, «Գրանշանի» կազմկոմիտեի և մրցութային հանձնաժողովի համանախագահն է: Այնուհետև ամեն տարի Տառատեսակների միջազգային ասոցիացիայի համաժողովին զուգընթաց անցկացվում են իր տեսակի մեջ եզակի՝ «Գրանշան» միջազգային մրցույթն ու դրան նախորդող «Գրանշանի» հաղթող տառատեսակների ցուցահանդեսները:

Նրա՝ տառերով ստեղծած դիզայներական աշխատանքները 2015-ից ի վեր ցուցադրվում են կորեական KSBDA միջազգային դիզայներական ցուցահանդեսներում և տպվում հատուկ ավանախներում:

Լինելով ոչ լատինական տառատեսակների միջազգային մրցույթների կազմակերպիչ ու համանախագահող, 2012 թվականից հետո նա երբեք տառատեսակները չի ներկայացնել մրցույթների, բացառությամբ 2014 թ. ճապոնիայում անցկացվող տառատեսակների Մորիսավայի միջազգային մրցույթից, որտեղ լատինական անվանակարգում շահել է հասարակության ընտրության 2-րդ մրցանակ:

Խարկովի գեղարվեստի պետական ակադեմիայի Pangram, Մոսկվայի դիզայներների միջազգային միության «Զոլոտայա բլախա» միջազգային մրցութային հանձնաժողովների անդամ է:

Էդիկ Ղաբուլյանը դասավանդում է տառարվեստ՝ Երևանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայում:

ԳՐԶՈՐ ՇԱԳՈՅԱՆ
Երաժշտագետ, «ԵՊԿ հրատարակչության» բաժնի վարիչ, «Երաժշտական Հայաստան» ամսագրի հիմնադիր-գլխավոր խմբագիր

Музыкально–культурная обстановка в Степанакерте

1

Новый 2020–й учебный год стартовал в Степанакертском музыкальном колледже им. Саят–Новы раньше официально объявленного срока – был снят корона–вирусный карантин. Не дожидаясь 14 чис–ла, с первых же дней сентября подтяну–лись студенты из районов; педагоги ра–ботали по утвержденному графику. Масочный режим в учебных заведениях был отменен. Мы подшучивали, что карабахцев даже коронавирус побаивается и обходит сто–роной. Жизнь шла своим чередом...

27 сентября навсегда войдет в историю армянского на–рода черной датой. Ранним солнечным воскресным утром над городом раздалась залпы огневых орудий. Сразу было ясно, что обстановка более чем серьезная. Что могли предпринять родители в ситуации, когда город подвергает–ся бомбежке, а дети спят или больные, прикованы к посте–ли? Паники, как таковой, не было. Довольно быстро все спустились в подвал. А через минуту раздался сильный грохот: снаряд попадает в квартиру на первом этаже. Благо, как потом объяснили строители, тонкие стены не оказали нужного сопротивления, и снаряд, искорежив две квартиры, не взорвался. Несмотря на то, что обстрел города велся беспорядочно, МЧСники оперативно сработали и обезвре–дили снаряд. В этот день соседскому мальчику исполни–лось 9 лет. Свечи на большом торте Вовка задул в подвале под общие поздравления...

В подвале я с дочерью прожила три дня. 1 октября мы уже ехали по дороге, ведущей в Армению. Дорога напоми–нала фильм–апокалипсис. По узкой горной дороге в одном направлении тянулась вереница машин с бригадой скорой

помощи (в один рейс я сосчитала 16 машин), машины с гу–манитарной помощью. Тысячи добровольцев со всей Ар–мении, следуя зову сердца, прибывали в Арцах ценой жиз–ни отстоять Родину. А в другую сторону передвигалась ко–лонна с женщинами и детьми. Люди, всю жизнь обустраи–вающие свои дома, землю (трудолюбие – одна из национа–льных черт) уносили с собой лишь немного еды. Оуще–ния безысходности не было. Мы твердо были убеждены, что как бы ни было тяжело, все равно мы все преодолеем, и в скором времени жизнь войдет в прежнее русло. По пути нас останавливали местные парни и участливо предлагали помощь: найти квартиру, дом, устроить нас, если нет знако–мых. Сотни незнакомых людей со всей Армении протянули руку помощи и предоставили кров людям, очутившимся, казалось, в безвыходной ситуации; сотни людей организо–вали помощь прибывшим продуктами питания и предмета–ми первой необходимости. Помогали всем, чем могли. Хочу поблагодарить педагогов Ереванской государственной консерватории им. Комитаса Аветисян Нарине Завеновну, Мовсисян Цовинар Грайровну, Шагоян Гоар Карленовну, а также Погосян Рипсима Гарниковну за поддержку и внима–ние, оказанное моей семье. Благодарю Эдгара Гагикевича Гянджумяна, директора Школы искусств им.Х.Кушнаряна, за доброту и отзывчивость. Нас окружили теплом, заботой, участием, и это поддерживало. А в горле стоял ком, на глаза наворачивались слезы, безответным оставались вопросы: почему погибают люди, нельзя ли было предотвратить во–енную агрессию? Что произошло дальше, и к чему это привело, всем нам известно... Тысячи павших, отдавших свои жизни за Родину – Честь и Слава Героям... Сотни ре–бят, пропавших без вести... Тысячи семей, потерявших на войне близких, вынужденных оставить свои очаги, могилы

предков... Боль и обида не отпускают по сей день.

К концу ноября народ стал постепенно возвращаться в свои дома. Вернулись и те, кто потеряли родных, потеряли отеческий дом, непосильным трудом нажитое добро. Воз–вращались, преодолевая боль и апатию ...

Постепенно возобновилась работа городского тран–спорта, сферы обслуживания населения, библиотек, боль–ниц, хлебопекарен, кафетериев; подключили электричест–во, восстановили интернет (хотя, как это бывает после во–енных действий, до сих пор случаются перебои с подачей электроэнергии и связи).

Приступили к занятиям и образовательные учреждения районов, а также города Степанакерта: средние и старшие общеобразовательные школы, Детская музыкальная школа им. Комитаса, Детская школа искусств им. Гюрджяна, Центр Детско–юношеского творчества, Детско–юношеская спор–тивная школа, спортклубы, Центр инновационных техноло–гий ТУМО, ПТУ, дошкольные учреждения, медицинский кол–ледж, хореографический колледж, музыкальный колледж, Арцахский государственный университет, Университет им. Нарекаци, Университет им. Месропа Маштоца и другие. Улицы и дома, пострадавшие во время войны, приводятся в порядок; чистота и уют по–прежнему характеризуют Сте–панакерт – нашу красавицу столицу.

Я желаю своему народу выдержки, терпения, благополу–чия. Народ наш потрясающий, он обязательно преодолеет невзгоды. Молодежь (с большой буквы) наша золотая – и это наше бесценное богатство. И именно Они построят лучшее будущее – достойное их самих.

НИНА ВЛАДИМИРОВНА АКОПЯН,
музыковед,
Степанакерт

Степанакерт до Арцахской войны, 2020

Музыкальный колледж им. Саят–Новы. Степанакерт, январь 2021

Музыкальная школа Степанакерта после Арцахской войны январь 2021

Ոչ ոք չի մոռացվել, ոչ ինչ չի մոռացվում

Տարին անբարենպաստ եղավ այն տեսակետից, որ հան–կարծակի ու անսպասելի ցնցումով թեքվեց կյանքի սովորա–կան ուղին: Համաշխարհային համաճարակը շատ կյանքեր խլեց: Մեր երգչախումբը նույնպես ծանր կորուստ ունեցավ: 2020 թվականի հոկտեմբերի 26-ին կյանքից անսպասելի հե–ռացավ ԵՊԿԵ-ի հիմնադիր, գեղարվեստական ղեկավար, մեր հարազատ մանետոր Յարություն Թովհիկյանը: Տարվա կտր–վածքով երգչախումբը բազմաթիվ ծրագրեր ուներ: Չնայած անհաղթահարելի թվացող անհարմարությունների՝ Կամերա–յին երաժշտության տան ղեկավարության հովհանու և երգ–չախմբի տնօրեն Վիլի Վայների կազմակերպչական հնտու–թյունների շնորհիվ, երգչախմբի աշխատանքը համակարգվեց: ԵՊԿԵ-ն առցանց մասնակցեց «Միասին XXI դարում» բուլղա–րական միջազգային փառատոնին և արժանացավ ամենա–բարձր «Գրան Պրի» մրցանակին: Փառատոնն անցկացվել է 39 երկրի մասնակցությամբ: «Գրան Պրի» մրցանակ շնորհվեց նաև կոմպոզիտոր Վիլի Վայներին: Դեկտեմբեր ամսին, Ամերի–կայի հայկական թանգարանում կայացած Ամանորյա համեր–գին, երգչախումբը նույնպես մասնակցեց առցանց ձևաչափով:

Տարին հոբելյանական էր: Նշվում էր հայ դասական երաժշ–տության երախտավորի՝ Էդգար Հովհաննիսյանի ծննդյան 90-ամյակը և այդ առիթով ԵՊԿԵ-ն շահել էր պետական գրանտ՝ կոմպոզիտորի խմբերգերը ձայնագրելու համար: Ուրախու–թյամբ պետք է նշեն, որ երգչախումբը բացառիկ համախմբվա–ծությամբ և անմեղուն համերգությամբ ավարտին հասցրեց Հ. Թովհիկյանի սկսած ձայնագրությունը:

Ներկան միշտ հունձքն է անցյալի: Վեց անգամ տաս տարի–ներ ի վեր մանետոր Թովհիկյանը ցուցադրել է իր ներսի նկար–չին, ով հնչյուններից զույներ էր ստանում ու զարդարում իր պատկերացրած կտավը: Վերջին կտավը, նվիրվածությամբ ավարտին հասցրեց երգչախմբի հիմնադրման օրից Մանետ–որի կողքին կանգնած արժանավոր երաժիշտ՝ խմբավար Քրիստինա Ոսկանյանը: Երկու ճաշակներ դարձան մի արտա–հայտություն՝ ձայնակազմակերպի տեսքով: Այժմ ավարտական փուլում են տպագրման աշխատանքները և ոչ հեռու ապագա–յում ունկնդիրը հնարավորություն կունենա մտերմանալ Է.Հով–հաննիսյանի խմբերգային երաժշտության հետ: Ինչպես մոլե–ռանդ հավատացյալ Յարություն Թովհիկյանը նվիրվեց երաժշ–տությանը, թողեց շուշափելի լսելիությունն իր աշխատանքի և շուրջ անձի:

ԱՆԱԴԻՏ ՆԱԶԱՐԵԹՅԱՆ

Դիրիժոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ Յարություն

Երևանի պետական կամերային երգչախումբ, հիմնադիր, գեղարվեստական ղեկավար Յարություն Թովհիկյան, երգչախմբի տնօրեն Վիլի Վայներ

Թովհիկյանի դիրիժորական գործունեությունն սկսվել է դեռևս 1976 թ.: Հայաստանի հեռուստատեսության և ռադիոյի կամե–րային երգչախմբի ղեկավարությամբ: 1973-ին ավարտել է Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիան: 1982 թ. արժանացել է Հայաստանի Լենինյան կոմերիտմիու–թյան պետական մրցանակի: 1983-1991 թթ. ղեկավարել է Երևանի պետական համալսարանի «Կոմիտաս» երգչախում–բը, որը մեծ հաջողությամբ հանդես է եկել միջազգային ասպա–րեզում: 1987 թ. Լիտվայի Կաունաս քաղաքում տեղի ունեցած UVENTUS հեղինակավոր մրցույթին, 19 միութենական երգ–չախմբերի մեջ «Կոմիտասը» գրավել է առաջին տեղը: 1989-1991 թթ. Թովհիկյանը եղել է BRIDGES OF SONG միջազգային փառատոնի կազմակերպիչ-անդամ: 1991 թ., Տալլին մայրաքաղաքում (Էստոնիա) կայացած BRIDGES OF SONG TALLINN 91 փառատոնին արժանացել է 20.000-ամոց երգչա–խումբը ղեկավարելու պատվին՝ կատարելով «Հայրապետա–կան օրհներգը»: 1991-1994 թթ. Բեյրութում (Լիբանան) վերա–կազմավորել և երգչախմբային կատարողական արվեստի նոր բարձունքի է հասցրել Բարսեղ Կանաչյանի հիմնած «Գուսան» երգչախումբը: 1996 թ. Յարություն Թովհիկյանի կողմից հիմ–նադրված Երևանի կամերային երգչախումբը, կարճ ժամանա–կահատվածում նվաճել է իր ուրույն տեղը հայ երաժշտական հանրության շրջանում, ճանաչվելով Հայաստանի հեղինակա–վոր կատարողական կոլեկտիվ և 2009 թ. ստացել է պետական կարգավիճակ, վերանվանվելով Երևանի պետական կամերա–յին երգչախմբի (ԵՊԿԵ): 2000 թ. Գլենդելում կայացած 3-րդ

ամենամյա հայկական երգի մրցանակաբաշխության ժամա–նակ «Լավագույն ավանդական պլան» մրցանակը շնորհվել է Երևանի պետական կամերային երգչախմբի «Կոմիտաս Վար–դապետի երգերը» սկավառակին: Երգչախմբի՝ Թովհիկյանի դիրիժորությամբ շատ ձայնագրություններ արխիվացված են Հայաստանի հանրային ռադիոընկերության ֆոնդում:

2012-ից ղեկավարել է «Մխիթար Սեբաստացի» կրթաիա–մալիրի ուսուցչական կազմից բաղկացած «Սեբաստացիներ» երգչախումբը: Երգչախումբը հանդես է եկել գործող և խո–նարհված եկեղեցիներում, այլ հուշարձանների և թանգարան–ների տարածքներում, գյուղական, քաղաքային հրապարակ–ներում, համերգային դահլիճներում՝ նպաստելով մանկավար–ժական երգչախմբերի ստեղծմանը: Մանետոր Յարություն Թո–վիկյանը հաճախակի համագործակցել և նպաստել է երիտա–սարդ ժամանակակից կոմպոզիտորների խմբավարական ստեղծագործությունները ներկայացնելուն: Արվեստում ունե–ցած իր նշանակալի ներդրման համար, Թովհիկյանը բազմիցս արժանացել է պետական պարգևների՝ ՀՀ Վարչապետի հուշա–մեդալի, ՀՀ մշակույթի նախարարության երկու ոսկե մեդալե–րի, Երևանի քաղաքապետարանի «Երևան» մեդալի: 2013 թ. նրան շնորհվել է ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ կոչում: 2014-ից «Հայ երգչախմբային դիրիժորների ասոցիացիա» հա–սարակական կազմակերպության անդամ էր:

Խմբագրական

ԿԱՐԻՆ ՀԵԼԼՍՂՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

1

Համերգից հետո, վերջապես, տեղի ունեցավ մեր հանդիպումը. երկու հայ երաժիշտների՝ Նույն հոգևոր արժեքները կրող, հետաքրքրությունների գրեթե միևնույն շրջանակն ունեցող մարդկանց միջև, և արդեն տևական ժամանակ է, որ մենք կապված ենք անկեղծ զրույցներով, արվեստի և արվեստի մարդկանց նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքով, երաժշտության մեջ լինելու բնությունից տրված մեզ առաքելությամբ:

Եվ այսպես, մեր հայրենակցուհի, դաշնակահար-կոմպոզիտոր Կարին Չելլման-Գևորգյան:

Կարին Չելլման-Գևորգյանը շվեդահայ դաշնակահարուհի է: 1985 թ. ավարտել է Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայի դաշնամուրային բաժինը, անցել է կոմպոզիցիայի դասընթացներ Էդվարդ Միրզոյանի, Ալեքսանդր Աճեմյանի դասարաններում: Դեռևս մանուկ հասակում, Կոմիտասի անվ. երիտասարդ շնորհալիներին նվիրված մրցույթում արժանացել է առաջին մրցանակի:

Դաշնակահարուհին իր գործունեության ընթացքում համոզես է եկել որպես մենակատար, կամերային երաժիշտ, կոնցերտմայստեր:

1991-ից բնակվում է Շվեդիայում և ծավալում համերգային գործունեություն Սկանդինավյան երկրներում, Ֆրանսիայում և Ռուսաստանում: Նույն թվականին Փարիզի ազգային կոնսերվատորիայում տեղի ունեցած դաշնակահարների միջազգային մրցույթում արժանացել է երկրորդ մրցանակի: 2001 թ. Կ. Չելլման- Գևորգյանը Լև Նաումովի (Համովեր) մոտ անցել է վարպետության դասեր, 2004-2006 թթ. Զալցբուրգի Մոցարտի անվ. ամառային ակադեմիայում մասնակցել է դասընթացների Հանս Լեյգրաֆի, Ռոբերտ

Կարին Չելլման-Գևորգյան, Էդվարդ Միրզոյան, Ելենա Միրզոյան, Սոնա-Մարիա Չելլման

Լևինի, Նորման Շետլերի և կոմպոզիցիա՝ Ալեքսանդր Մյուլենբախի մոտ:

Կ. Չելլման-Գևորգյանն արևմտաեվրոպական կոմպոզիտորների ստեղծագործություններից կազմված մի քանի համերգային ծրագրերի նախագծեր է իրականացրել Շվեդիայում, Դանիայում, Նորվեգիայում, Ֆինլանդիայում և Ֆրանսիայում, հեղինակ է դաշնամուրի, ծայրի և նվագախմբի համար բազմաժանր ստեղծագործությունների:

Ճակատագրի բերումով (պատճառը սերը և ամուսնությունը էր շվեդ պատմաբան Թոմմի Չելլմանի հետ) արդեն քսանութ տարի բնակվում է Ստոկհոլմում: Երաժիշտը հաջողությամբ համատեղում է համերգային գործունեությունը և ընտանեկան կյանքը: Ունի երկու հրաշալի զավակ, որոնք Նույնպես զբաղվում են երաժշտությամբ: Ի դեպ որդին՝ Յոհաննես, պրոֆեսիոնալ երաժիշտ է, նվագում է վեկ լիռա և ծավալում ակտիվ համերգային գործունեություն ոչ միայն Շվեդիայում, այլև նրա սահմաններից դուրս: Դուստրը՝ Սոնա-Մարիան, երաժշտությունից բացի զբաղվում է լուսանկարչությամբ, ուսումնասիրում արվեստի պատմություն: Երկու զավակներն էլ գրում, կարդում և խոսում են հայերեն:

Անչափ մեծ է ամուսնու՝ Թոմմիի դերը, ներդրումը, օտար միջավայրում Կարինի կայացման գործում, ով իր ուղին հարթել է բացառապես իր երաժշտական օժտվածության շնորհիվ:

Շվեդ կոմպոզիտոր Էբերհարդ Այսերը գրում է. «Կարին Չելլման-Գևորգյանին առիթ էր ունեցել ճանաչել որպես փայլուն դաշնակահարուհի, որպես համերգային արտիստ և մրբազգաց կոնցերտմայստեր: Ներկա են եղել նրա բազմաթիվ համերգներին, հնարավորություն ունենալով ծանոթանալ նրա ստեղծագործություններին: Նա մեծ ունակությունների տեր ստեղծագործող է՝ ոչ ավանգարդ դասական մտածողությամբ: Բացի այդ, Կարինն իր երկրի՝ Հայաստանի երաժշտական ավանդույթների հետ է ծանոթացրել մեզ՝ հայ կոմպոզիտորների գործերը կատարելով Շվեդիայում և այլ երկրներում»:

Որպես համերգային կատարող, Չելլման-Գևորգյանը համաշխարհային դասական կոմպոզիտորների, շվեդ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների կողքին մշտապես հնչեցնում է նաև հայ կոմպոզիտորների, ինչպես նաև իր ստեղծագործությունները, սակայն այս ամենն անում է նրբանկատորեն և զգույշ: Մեծամասամբ Չելլման-Գևորգյանի աշխատանքի շնորհիվ է, որ հայ կոմպոզիտորների գործերը

նախ հասանելի, հետո թանկ և սիրելի են դառնում սկանդինավյան ուկնդրի համար:

Կարին Չելլմանը փայլուն դաշնակահարուհի է: Նա կարողանում է իր կատարումներով գերել ուկնդրին: Դաշնակահարուհու կատարումները աչքի են ընկնում բարձր կուլտուրայով, տեմբրային գույների մրբաճաշակ բազմազանությամբ: Լինելով կամերային երաժիշտ՝ նա կարողանում է կապ հաստատել դաշիլճուն նստած յուրաքանչյուր ուկնդրի հետ, և այս է պատճառը, որ նա ունի իր մշտական ուկնդիրը և երկրպագուները:

Երաժշտի պրպտուն միտքն անընդհատ որոնումների և նոր ծրագրեր իրականացնելու մեջ է: Նրա ծրագրերից մեկը նվիրված էր մեծն Կոմիտասին, ով երաժշտի կուռքն է: Սիա ինչ է գրում Կ. Չելլման-Գևորգյանը. «Դեռ շատ փոքր էի, երբ ամառվա ամիսներին դպրոցական արձակուրդներս անց էի կացնում Նախիջևանի շրջանի Ցոլմա գյուղում՝ պապիկսի և տատիկսի մոտ: Հիշողությանս մեջ վառ են մնացել ամառային երեկոները, երբ ցղնեցիները աշխատանքից հետո, ինչպես նաև գյուղում հանգստացողները, երեկոյան զբոսանքի էին դուրս գալիս, շփվում միմյանց հետ, զրուցում, կարծիքներ փոխանակում... հիշում են նաև գյուղի մեծ ակումբը, որի բեմում չորս տարեկանում կայացավ իմ առաջին ելույթը, մեր եկեղեցին, որի շրջակայքում երեխաներով զբոսնում էինք, շուրջպար բռնում, դիմավորում սարերից եկող գառնուկներին, քանդված տների պատերի կիսապատուհանների միջով ելումուտ անում, պահմտոցի խաղում... և դրանք Կոմիտասի պապերի քանդված տներն էին...»

Երեկոյան աստղային երկնքի գեղեցկությունը լրացվում էր ծղրիղների երգով, լուսատիտիկների փայլվումը լույսե-

Կարին Չելլման-Գևորգյանի «Սոնա-Մարիա» մոտային ժողովածուն՝ պարտիտուրա 2 սոպրանոյի և դաշնամուրի նաև սոպրանոյի, տենորի և դաշնամուրի համար, Նվիրվում է իր դստերը՝ Սոնա-Մարիա Չելլմանին

րով: Ականջդ էր շոյում դուդուկի անուշ մեղեդին:

Կարապետ պապիկս իր ընկերների հետ գետակի ափին նստած նվագում և Ցոլմա գյուղը լցնում էր հաճելի մեղեդիներով: Դուդուկի ծայրին պատասխանում էին կլարնետի հնչյունները, և շատերը չգիտեին, որ այդ գուլալ մեղեդիները ժամանակին ժողովրդից վերցրել, զտել, մշակել և վերադարձրել էր Կոմիտաս վարդապետը: Կոմիտասն ապրել, ապրում է և կապրի հավերժ»:

Երաժշտի ուշադրության կենտրոնում են և՛ համաշխարհային դասականների, և՛ հայ կոմպոզիտորների հոբելյանները, և՛ պատմական թեմաները:

Մի քանի իրականացված և շարունակական ծրագրերի մասին.

- Կանանց միջազգային օրվան նվիրված, անդրադարձ մեծ կոմպոզիտորների կանանց. Բախի՝ Աննա Մագդալենա Բախ, Ռոբերտ Շումանի՝ Կլառա Վիկ Շուման, սկանդինավյան կոմպոզիտորների կանանց... և այլն:
- Յոհան Սեբաստիան Բախի 333- ամյակ (2018 թ.):
- Ֆրանց Շուբերտ 222-ամյակ (2019 թ.):
- «Կենդանիների աշխարհը երաժշտության մեջ»:
- «2 անգամ 100», նվիրված Էմիլեդե եկեղեցու 100-ամյակի և Հայոց Ցեղասպանության 100-ամյակին (2015 թ.):
- «Այլ երկիր, այլ երաժշտություն» անչափ հետաքրքրական ծրագիր, դարձյալ նվիրված Հայաստանին:
- Պատմական թեմայով. «Napoleon Bonapart»:
- «Յոզեֆ Շտրաուս»՝ միակ դաշնակահարը Շտրաուսների ընտանիքում:
- «Երաժշտական ճանապարհորդություն երկրների միջև», և այլն:

Դաշնակահարուհու արվեստն օժտված է ներթափանցելու մեծ ուժով. նա կարողանում է դաշիլճը գերել իր կատարումներով, անկախ այն հանգամանքից հնչեցնում է Բախ,

Ռախմանինով, Թյուռե Ռանգստրոմ, Էռլանդ Ֆոն Քոխ, թե հայ կոմպոզիտորների գործեր. Կոմիտաս, Խաչատրյան, Միրզոյան, Զքյան:

Բազմաթիվ են Կարինի ստեղծագործական համագործակցությունները թե՛ սկանդինավյան, թե՛ ռուս երաժիշտների հետ (Ինգրիդ Տոբիասոն, Յուսսի Բյոռլինգ, Մարկ և Իգոր Տայմանով, Նիլս Էրիկ Սպարֆ, Էլիզաբեթ Վոլշտեյն, Սաբին Բեյեռ, Գեմադի Բեգուբենկով, Ինգոմար Ռեյնեռ, Սոֆիա Նիկլասոն, Քրիստինե Վիկմարկ, Գաբրիել Սուլվանեն ... և այլք), թե՛ իր իսկ կողմից հրավիրված հայ երաժիշտների հետ Հերմինե Երիցյան (երգչուհի, Ֆրանսիա), Սվետլանա Նավասարդյան (դաշնակահար, ՀՀ ժողովրդական արտիստ, պրոֆեսոր, Պետական մրցանակի և միջազգային մրցույթների դափնեկիր), Մարինե Դեյնյան (ՀՀ վաստակավոր արտիստուհի, Ա. Սպենդիարյանի անվ. օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի մեներգչուհի), Պերմ Բարազյան (Ա. Սպենդիարյանի անվ. օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի մեներգիչ), Լևոն Զավադյան (դաշնակահար, Ա. Սպենդիարյանի անվ. օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի երիտասարդ օպերային երգիչների դեկավար) և այլք հետ:

Ըստ իս, Կարին Չելլման-Գևորգյանը կատարում է շատ շնորհակալ գործ և ինչպես գրում է Սվետլանա Նավասարդյանը. «Հայաստանում հասակ առած, այնուհետև Ստոկհոլմում հաստատված դաշնակահարուհին, հայ երաժշտության դեսպանն է Շվեդիայում, որի ջերմեռանդ և բազմաթիվ ուն գործունեությունը լավագույնս նպաստում է երկու մշակույթների մերձեցմանը, կամուրջ գցում փոխհարստացնող համագործակցման համար ...»:

Վերջին շրջանում մեծ է երաժշտի ցանկությունը՝ ավելի հաճախ լինել Հայրենիքում, ներկայացնել իր ստեղծագործությունները հայ ուկնդրին: Հայաստանում Կարինն ճանաչում են որպես դաշնակահարուհի և կոնցերտմայստեր, ինչպես նաև նրա վարպետության դասերը՝ նվիրված շվեդ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններին:

Հուրախություն կոմպոզիտորի, ում գործերը բավական հաճախ կատարվում են Ստոկհոլմում, հնչեցին նաև Երևանում՝ Ա. Խաչատրյանի տուն-թանգարանում, որտեղ երիտասարդ երգիչների կատարմամբ (դեկավար՝ Լևոն Զավադյան) հնչեց նրա «Նոր տարվա սիրուն ծաղիկ, դու մեր զարդն ես Ձյուն ծաղիկ» ստեղծագործությունը, նվիրված դստերը՝ Սոնա-Մարիա-Ալեյաիդային: Ուկնդիրները ջերմ ոգևորությամբ ընդունեցին հետաքրքիր մտածողությամբ գրված այս գողտրիկ ստեղծագործությունը: «Վերածնունդ» միջազգային մրցույթ-փառատոնի բացման ընթացքում Հայաստանի կամերային նվագախմբի դիրիժոր Ռուբեն Ասատրյանի մեկնաբանմամբ հնչեց Կարին Չելլմանի «Պալանդա» կամերային սյուիտը:

- Ինձ համար հաճելի է լինել հայրենիքում, կարոտս առնելուց բացի յուրաքանչյուր անգամ նոր լիքը և ոգեշնչում են ստանում, ինչը շատ կարևոր է ստեղծագործական գործունեության համար, - հարցազրույցներից մեկում ասել է Կարին Չելլմանը:

Եզրափակելով, ցանկանում են ևս մեկ անգամ շեշտել այս կրկնվող, բայց ճշմարտացի նախադասությունը. որտեղ էլ ապրենք և ինչպիսի հաջողությունների էլ հասնենք՝ մենք բոլորս էլ կարիքն ունենք մեր հարազատների և հայրենակիցների խրախուսանքին:

ՍՈՒՄԱՆԱՆ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ
դաշնակահարուհի, ԵՐՊԿԳՄ դասախոս
Ստոկհոլմ - Գյումրի

МАРГАРИТА РУХКЯН: ВРЕМЯ ЭДУАРДА АЙРАПЕТЯНА

1 Она яркий тип современно мыслящего музыковеда, для которого гражданский темперамент, эрудиция имеют не меньшее значение, чем непосредственно музыковедческое освоение материала.

Ее перу принадлежат монографии, научные статьи, очерки, посвященные композиторам Авету Тертеряну, Левону Чаушяну, Ваграму Бабаюну, Рубену Саркисяну, Ерванду Еркяну, Давиду Сакояну, Константину Петросяну, Вардану Аджемяну. Она автор множества статей, рецензий, посвященных премьерам произведений армянских композиторов, весомых научных статей, опубликованных как в республике, так и в Москве, Санкт-Петербурге, получивших высокую оценку в научных кругах. Редкое сочетание непосредственной талантливости и трезвоаналитического, даже рационального начала всегда сообщало работам Маргариты Ашотовны будоражащий гражданский пафос, пронзительную современность, не переходящую, тем не менее, в плоскую злободневность.

Ее творческий путь во временном пространстве словно корабль с алыми парусами. Но она держала паруса открытыми при весьма ветреной жизненной погоде. Несмотря на кажущуюся беззащитность, все бури своего времени М. Рухкян выдержала стойко.

И сегодня она, как одинокий воин, понимает, что ее битва почти безнадежна, но не отступает. Для нее принять вызов – смысл существования. Давно ведь уже звучат стенания, что музыкальная критика почти вымирает, в популярных СМИ ей практически нет места, да и на массовое сознание ее влияние мало заметно. Факт этот оспорить трудно, хотя повод для возмущения есть: ведь заживо хоронят вполне активный феномен. Возможно, в шумных политических дебатах музыкальная критика не всем видна, но без нее радующая глаз зелень давно бы задохнулась и была бы выкорчевана с корнями. Статьи и публикации М. Рухкян – образец той критики, которая вопреки всем кризисам остается стойкой, образной, дающей пищу уму.

Ее статьи отмечены академической строгостью выводов и летучей образностью стиля. Некоторые идеи слегка отдают эпатажем, но здесь нет никакой игры на публику или стремления кого-то шокировать. Каждый вывод опутан тугими сетями аргументов. Владение материалом и свобода мышления усиливают посыл каждого текста, а неординарная образность окрыляет его. Поэтому читатель, рискнувший прогуляться по аллеям нашей музыкальной жизни вместе с этим критиком, сможет не только лучше понять состояние нашего современного музыкального процесса, но и осмыслить себя его участником, пусть даже не самым влиятельным.

К исследованию жизни и творчества Эдуарда

Айрапетяна Маргарита Рухкян приступила, опубликовав целый ряд статей. Да и самого композитора знала на протяжении многих лет, не раз писала о его произведениях, наблюдала за его творческим взлетом, поисками своего собственного пути. Казалось бы, все это должно значительно облегчить работу над книгой о нем. Это отчасти так. Но не совсем. И вот почему. Личность этого композитора, его творческое кредо, духовный облик, даже привычки, внешность, манера говорить уже давно составили для нее некую определенную и устойчивую модель. Теперь же предстояло заново сделать эту модель знакомой другим людям. И в силу этого, работая над его портретом, автору пришлось претерпеть немало душевных терзаний: что выбрать, как добиться ощущения живости, подлинности? Какими средствами передать ту простую истину, что его искусство творит свой собственный, новый, неожиданный мир? Ведь музыка этого композитора никак не укладывается в обычные стандарты. Это уникальный мир, к которому надо подобрать особый ключ. Он включает драматизм и лирику, гротеск и нежность, дерзость и юмор. Этот мир содержит конкретность и обобщение, поэзию и философию, иронию и сочувствие. И все это передается средствами особой выразительности, несущей нам ни с чем не схожую атмосферу.

Думается, не ошибусь, если скажу, что в книге М. Рухкян об Айрапетяне мы встречаемся со своеобразным синтезом музыковедения и художественной литературы. Примечательно и другое: будучи практиком театрально-концертной жизни, она судит о герое своей книги не со стороны, а словно бы проникает в тайное тайных его творчества и точным словом выражает то, что родилось и созрело у композитора в подсознании. Недаром, наверное, Авет Тертерян когда-то, прочитав рухкяновский очерк о себе, признал, что многое в его собственном творчестве стало яснее, а иное открылось заново.

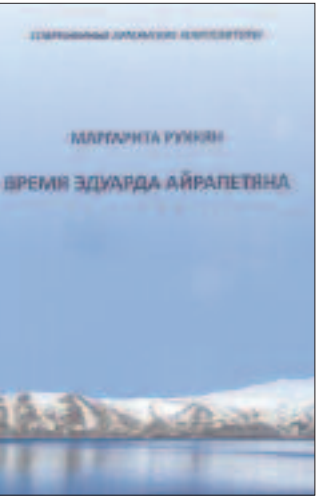
Со строгим учетом творческой индивидуальности, не уравнивая, разумеется, масштабов дарования, Рухкян подходит к осмыслению творчества Эдуарда Айрапетяна, постигает присущую ему удивительную гармонию художника и человека. Подкупает просто, избегая претенциозной, наукообразной терминологии, она вводит нас в мир Айрапетяна и раскрывает его идеалы, замыслы в нерасторжимой связи с индивидуально – творческими поисками. Облик композитора, воссозданный автором, воспринимается в контексте поисков современной музыки, нисколько не теряя при этом своей неповторимой индивидуальности. Познакомить читателя с биографией композитора, дать характеристику основных жанров его творчества, предельно сжато, но емко рассказать об отдельных сочинениях, наконец, сделать обобщения о стилистических особен-

ностях, о значении Э. Айрапетяна в истории музыкальной культуры нашей страны – вот основная задача автора книги. Перед нами живо предстают вершинные достижения композитора, определяющие его вклад в историю современной армянской музыки.

“Любители музыки обычно больше интересуются классической музыкой. Современная музыка остра и часто безжалостна к слуху. Порой она просто неинтересна и несодержательна. И если современную музыку внимательно слушает аудитория большого концертного зала, это уже успех, это уже событие. Музыку Эдуарда Айрапетяна не только внимательно слушают, но и воспринимают с той степенью волнения, которое, как известно, является первым доказательством встречи с прекрасным – так характеризует творческий облик композитора автор рецензируемой книги. После премьеры Э. Айрапетяна возникает какая-то особая тишина, в которой еще звучат отзвуки музыки. Я называю эту ауру шлейфом музыки Айрапетяна. Словно в пространстве звуков готовится место, которое вот-вот будет заполнено новым сочинением композитора”...

В книге раскрываются также секреты мастерства Айрапетяна, его индивидуального языка и стиля. Привлекают внимание размышления автора, ее выводы, которые всегда актуальны. По мысли М. Рухкян, композитор, получивший широкое признание, ставший лауреатом Государственной премии Армении, никогда не будет чувствовать себя невостребованным. У него есть ясно осознанная связь с обществом, в котором он живет. Вот он и создает музыку для этого общества даже тогда, когда кажется, что его музыка этому обществу не нужна. И более того, мысль о ненужности его музыки просто не придет в голову настоящему композитору.

“Музыка, как и любовь, создает новую реальность”. Эти слова композитора Вячеслава Артемова вполне применимы и к великолепному армянскому мастеру Эдуарду Айрапетяну, о чем свидетельствует и талантливая книга Маргариты Рухкян.

НАТАЛИЯ ГОМЦЯН
//Голос Армении, 9–15, 2021

«ՄՏԵԾԱՆ ԴԵՍՈՒՐՅԱՆ. ՀԱՅ ԵՐԱԺԵՏԱԿԱՆ ՖՈՒԿԼՈՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿՇՈՒՆՔՆԵՐՈՒՄ»

Լույս է տեսել երաժշտագետ, արվեստագիտության թեկնածու, ԵՊՀ դոցենտ, ԵՊՀ Հայ երաժշտական ֆուկլորագիտության ամբիոնի վարիչ՝ Նունե Աթանասյանի «Ստեփան Դեմուրյան. հայ երաժշտական ֆուկլորագիտության ակունքներում» մենագրությունը՝ նվիրված Ստեփան Դեմուրյանի գործունեությանը: Գիրքը հրատարակվել է ամբիոնի հավատարիմ բարեկամ «Ամրոց գրուպ» հրատարակչությունում: Այն ներկայացնում է XIX դարավերջի և XX դարասկզբի նշանավոր գործիչ, երաժշտագետ, բանահավաք-ագագրագետ, մանկավարժ, խմբավար, կոմպոզիտոր, վաստակավոր ուսուցիչ Ստեփան Դեմուրյանի կյանքն ու ստեղծագործությունը: Աշխատանքի հիմնական նպատակն է դիտարկել նրա գործունեությունը հայ երաժշտական ֆուկլորագիտության զարգացման համատեքստում: Ն. Աթանասյանի խոսքով. «Մեր ուսումնասիրության նպատակն է՝ բացահայտել Ստեփան Դեմուրյանի գործունեության ամբողջական պատկերը, առավել ուշադրություն սևեռելով նրա բանահավաքչական աշխատանքներին: Մենագրությունը կազմելիս կարևորել ենք հետևյալ խնդիրները՝ 1. Ներկայացնել Դեմուրյանի գործունեությունը ժամանակի համատեքստում, 2. Արխիվային նյութերի և հրատարակված աշխատանքների հիման վրա դուրս բերել և ամբողջացնել Դեմուրյան-արվեստագետի ստեղծագործական

դիմանկարը, 3. Դիտարկել Դեմուրյանի երկրորդ, մեր կողմից հրատարակված ժողովածուում գետեղված նմուշները, ինչի արդյունքում բացահայտել հայ ժողովրդական երգերի տարբերակների մի շարք ընդհանրություններ և առանձնահատկություններ, որոնք պարբերաբար հանդիպում ենք տարբեր տարածաշրջանների և ժամանակաշրջանների սահմաններում, 4. Հիմնվելով արխիվային նյութերի վրա գիտական շրջանառության մեջ դնել Դեմուրյանի հավաքած ժողովրդական երգեր, բազմաթիվ խաղիկներ և երգերի տեքստեր, ներկայացնել դեռևս անհայտ մեծ քանակության երաժշտական նյութ և բերել դրանց վերլուծությունը, 5. Անդրադառնալ Դեմուրյանի արխիվում պահպանված երաժշտագիտական հոդվածների լուսաբանմանը, ներկայացնելով նրա աշխատանքների ամբողջական ծավալն այդ բնագավառում»:

Մենագրությունը կազմված է առաջաբանից, չորս գլխից, եզրակացություններից և օգտագործված գրականության ցանկից, իսկ որպես հավելված ներկայացված է 2013 թվականին՝ հեղինակի խմբագրությամբ և ծանոթագրությամբ հրատարակված Ստեփան Դեմուրյանի «Հայ ժողովր-

դական երգեր» և Արաքս Սարյանի կազմած «Հայ քաղաքային ժողովրդական երգերի հատընտիր» ժողովածուներից ընտրված մի քանի երգ, որոնք ավելի պատկերավոր կդարձնեն ընթերցողի պատկերացումները Ս. Դեմուրյանի աշխատանքի մասին:

Մենագրությունն, ընդգրկվելով Հայ երաժշտական ֆուկլորագիտության ամբիոնի հրատարակությունների շարքում, հնարավորություն կտա երաժիշտներին ինչպես նաև երաժշտասեր ընթերցողին ծանոթանալ Ստեփան Դեմուրյանի գործունեությանը և հատկապես ֆուկլորագիտական աշխատանքներին, կօգնի ծանոթանալով կատարած աշխատանքին՝ անդրադառնալ ֆուկլորագիտության խնդիրների ուսումնասիրմանը վերաբերող հետազա հարցերին:

Մենագրության հրատարակությունը նվիրված է Հայ երաժշտական ֆուկլորագիտության ամբիոնի 50-ամյա հոբելյանին և հանդիսանում է կաթինեի հիմնադիր Մարգարիտ Բրուտյանի սկսած ուսումնասիրության տրամաբանական ավարտը:

Խմբագրական

ARMENIAN HARPS

Armenians have had the instrument of harp since old times. This proves that Armenians loved the harp and used it in their everyday life, at weddings and burials.

According to YSC professor, scholar of Middle Ages, doctor of Arts N. Tahmizyan many pagan musical instruments have kept their initial form and among them is the harp which was played not only at ceremonies. The instrument was performed by solo performers as well as with the accompaniment of other instruments.

The Armenian translation of the Bible gives a lot of information about early medieval Armenian musical instruments. The translators of the Bible use the name harp among other quite popular musical instruments (1. *Թահմիզյան Ն. Կ.*, Երաժշտության տեսությունը հին Հայաստանում, Եր., Հայկ.ՍՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, 1997 թ.: *Tahmizyan N. K.*, Yerazhshtutyan tesutyune hin Hayastanum, Yer., Hayk.SSH GA hratarakhutyun, 1997 t. P 60-61):

The Latin name of the instruments is harp. It has a German origin. The Armenian equivalent tavigh has a long story. Etymologically the word is derived from the Pahlavi word *𐭮𐭲𐭩𐭮* (1. *Թահմիզյան Ն. Կ.*, Երաժշտության տեսությունը հին Հայաստանում, Եր., Հայկ.ՍՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, 1997 թ.: *Tahmizyan N. K.*, Yerazhshtutyan tesutyune hin Hayastanum, Yer., Hayk.SSH GA hratarakhutyun, 1997 t. P. 23). «Եփր, աւետ 318 «Քայց ոչ այլ ինչ լսէ նա անդ, բայց միայն զծայն տաւղի բախելոյ և զհարկանել փողոց» (2. *Աճառյան Հ.*, Հայերեն արմատական բառարան, Եր., 1926 թ.: *Դիտման ամսաթիվը՝ 09.06.2020: Adcharyan H.*, Hayeren armatakan bar'aran, Yer., 1926 t. P. 390). (... gathered there are to be found harps and lyres... St. Ephrem the Syrian "Hymns on Paradise").

In Armenian a verb has been formed from the name of the instrument: *տաւղել* which means to play the harp (2. *Աճառյան Հ.*, Հայերեն արմատական բառարան, Եր., 1926 թ.: *Դիտման ամսաթիվը՝ 09.06.2020: Adcharyan H.*, Hayeren armatakan bar'aran, Yer., 1926 t. P. 390). The word has two meanings the second of which is stringed musical instrument which has the form of a triangular frame and this corresponds to the description of the musical instrument in Genesis 4:21 where it is stated. «Եւ նորա եղբոր անունը Յոբաւ էր, որ բոլոր տավղահարների եւ սրնգահարների հայրն եղաւ»: "His brother's name was Jubal, he was the father of all who play stringed instruments and pipes".

Other usages of the word can be found in one of the songs of 10th century Armenian medieval writer, founder of the Renaissance of the Armenian literature, cosmic monk Grigor Narekatsi. The song is called Song of Vardavar (3. <https://bit.ly/3h5VfAP> *Դիտման ամսաթիվը՝ 09.07.2020, Ժամը՝ 19:23*).

Քրքուն վակասիր պտուղն սնանք խուռն տերևով. Տերևն տաւիղ տուողին զոր երգէր Դաւիթ հրաշալիին: (Տաղ Վարդավառի)

The golden ripe fruit Protected by the leafy denseness, The harp-shaped leaf Sung by David the Wondrous.

(Armenian Poetry Old and New: A Bilingual Anthology, trans. and ed. Aram Tolegian (Detroit 1979), p. 39.)

A proof of the instrument's Armenian origin is the Horn Glass with the Scene of Feast picture which is kept in Erebuni museum (picture 1): The glass was found in a big buried container in the district of Nor Aresh next to Erebuni castle in 1968 during construction works. The calf horn glass has peoples' pictures on it.

There are pictured a man and three women on it who obviously are participants of a feast. The third female musician is sitting on a chair with a harp in her hands (picture 2). This find proves that the instrument in Armenia had its Armenian name in 4th century BC. N. Tahmizyan also writes about this horn glass in his book (picture 3). This find is a proof that Armenians knew and even enjoyed playing the harp in 4th century BC.

Yerazhshtutyan tesutyune hin Hayastanum, Yer., Hayk.SSH GA hratarakhutyun, 1997 t. P 60-61):

Formerly the harp was played in royal castles. Sometimes not only musicians but also kings played the instrument. Of course, in the past harps did not have the sound range they have today but it is a fact that Armenians had the harp.

Pictures of the harp can be found in People and Everyday Life (Yerevan, 1978) scientific work of Astghik Gevorgyan, a researcher at Matenadaran, the Mesrop Mashtots Institute of Ancient Manuscripts, Candidate in Arts. In her work pictures of the instrument can be found. In the first picture (picture 4) the man is playing the harp which is on his knees. (*Ժաղկող՝ Գալոբ Զուղայեցի, Ավետարան, Գոռն, XVI-XVII դդ.*). (Illuminator Hakob Jughaetsi, Gospel, Rome, 16-17cc.). In the second picture (picture 5, 1679 թ., «Ժամագիրք», *Էջմիածին* Horologion, Echmiadzin) the harp is played by a man who has a crown on his head from which we may conclude that the musician has a royal origin. This harp is bigger and leans on the floor.

Not only did Armenians play the instrument but also they created songs about it. Kh. Avetisyan and V. Harutyunyan wrote a song called My Sweet Harp which was quite popular (4. <https://bit.ly/30g8FDH> *Դիտման ամսաթիվ՝ 06.07.2020, Ժամը՝ 17:45*).

*Իմ անուշ տավիղ
Գիշեր ու գոր դու հնչում ես,
Իմ անուշ տավիղ,
Ասես աղբյուր կարկաչում ես,
Իմ անուշ տավիղ:
Մերթ լալիս ես, մերթ ծիծաղում
Դու անխոս, անբառ,
Սրտիս ծայնով դողանջում ես,
Իմ անուշ տավիղ:*

*Ով որ լսում է նվագդ,
Մեր է երազում,
Նորից գալիս է մեր բակը,
Սիրտը ինձ պարզում:
Բայց ուրիշն է իմ փափագը,
Տենչն իմ սիրատուն,
Սև տղին եմ ես անըջում,
Իմ անուշ տավիղ:*

*Նա սիրո երգս լսեց
Ու անսեր մնաց,
Սիրտ ուներ, բայց չհուզվեց
Ու անցավ զմաց:
Չնչիր, տավիղ, թող այս գիշեր
Երգդ վարարի,
Սրտիս տենչանքն ու կարոտը
Պատմի աշխարհին:*

*Ուրախ հնչի թող քո լարը
Մարդկանց սրտերում,
Թող որ յարին գտնի յարը,
Եվ լինի գարուն:
Իմ սրտի բաժին աշխարհը
Այս լայն աշխարհում,
Ո՛ւր է, չի գալիս կանչին իմ,
Այ՛ անուշ տավիղ,
Իմ անուշ տավիղ,
Իմ տավիղ...*

This analysis and researches with the historical and archaeological proofs led us to the conclusion that the instrument of harp existed and was widely used in Armenians' everyday life including royal families. The instrument's popularity has grown during the years and the harp has become an instrument that represents the emotional inner world of the Armenians.

GAYANE HARUTYUNYAN
Harper,
YSC professor

«ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՀԱՅՏԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»

Армяне покорили Международный конкурс «Романсиада»

5 декабря в Зале Церковных Соборов Храма Христа Спасителя прошел Гала-концерт XXIV Международного конкурса молодых исполнителей русского романса «Романсиада», в котором принимали участие исполнители из Германии, Болгарии, Македонии, Казахстана, Киргизии, Узбекистана.

Обладателем Гран-при конкурса стал Карлен Манукян (поселок Ачинск, Свердловская область).

В этом году в Армении впервые прошел отборочный тур конкурса – «Армянская (ереванская) Романсиада», организованный Благотворительным фондом сохранения искусства русского романса «Романсиада» и Московским культурно-деловым центром «Дом Москвы» в Ереване при содействии Музыкального общества Армении.

В мероприятии приняли участие студенты Ереванской государственной консерватории имени Комитаса и солисты Молодежной оперной программы Национального академического театра оперы и балета им. А. Спендиаряна. Конкурс был нацелен на пропаганду искусства романса как одного из видов музыкального искусства; продолжение и развитие лучших традиций русского романсового исполнительства; поиск и творческую поддержку новых талантливых артистов России и молодых исполнителей зарубежных стран; активизацию романсового творчества современных композиторов.

Участников мероприятия поприветствовали руководитель Международного конкурса молодых исполнителей русского романса «Романсиада» Галина Преображенская и генеральный директор МКДЦ «Дом Москвы» в Ереване Ваграм Карапетян, которые подчеркнули, что конкурс нацелен на налаживание культурного диалога между разными народами. Ваграм Карапетян заверил, что конкурс станет традиционным, способствуя тем самым выявлению новых талантов и дарований.

Жюри конкурса возглавляли заслуженный деятель культуры, профессор Ереванской государственной консерватории имени Комитаса Давид Казарян; заслуженный деятель культуры, профессор, декан кафедры вокала Ереванской государственной консерватории им. Комитаса Гаяне Гегамян и другие именитые деятели культуры.

Победителем стал студент Ереванской государственной консерватории Тигран Мелконян (аккомпаниатор Левон Джавадян), исполнивший романсы «Снова как прежде один» (П. Чайковский, Д. Ратгауз) и «Как сон» (В. Котоян, П. Микаелян).

Лауреатами стали также студентки Ереванской государственной консерватории Бэлла Амарян (III место), Джулиана Григорян (II место) и Лусине Степанян (II место).

Традиционно победитель отборочного этапа принимает участие в основном туре. Однако в этом году из-за ситуации с пандемией армянская сторона не смогла принять участие в финале конкурса.

Московский международный конкурс молодых исполнителей русского романса «Романсиада» — одно из самых авторитетных творческих состязаний России. Конкурс молодых исполнителей русского романса был задуман в 1996 году Заслуженной артисткой России Г. С. Преображенской. Первую «Романсиаду» провели в 1997 году.

https://dommoskvy.am/news/05.12.2020_armyane-pokorili-mezhdunarodnij-konkurs-romansiada/?fbclid

ТРИ ЮБИЛЕЯ АРМЯНСКОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ

1

Несмотря на все трудности этих лет, консерватория, как и вся Армения, сумела выстоять и, сохранив свою идентичность, продолжить свое дело. Основанная в начале XX века, ЕГК стала первым профильным высшим образовательным учреждением, где сконцентрировалось национальное профессиональное композиторское искусство, сформировавшееся еще в XIX веке как в Армении, так и за ее пределами, и создался первый преподавательский состав, куда входили выпускники лучших музыкальных вузов России и Европы. Со временем, с расширением ЕГК стали открываться новые кафедры и факультеты, специальные классы для органа и двух роялей, была оборудована Оперная студия с залом на 275 мест и театральной сценой и мн. др. За свою 100-летнюю историю ЕГК имела 17 ректоров разных музыкальных специальностей, каждый из которых внес свой неизгладимый вклад в развитие Альма-матер.

Сегодня ЕГК является одним из главных образовательных и научных центров страны, активно продолжая свою деятельность под руководством 17-го ректора – госпожи Соны Ованисян, осуществившей ряд необходимых реформ и вдохнувшей в вуз новую жизнь. Профессорско-преподавательский состав, как и всегда, обеспечивает подготовку конкурентоспособных музыкантов, востребованных в разных странах мира. Неслучайно, за последние годы резко увеличилось количество иностранных студентов.

Неотъемлемой частью ЕГК является издательство, официальное основанное в 2004 году его главным редактором – госпожой Гоар Шагоян и ректором ЕКГ господином Сергеем Сараджяном. Для поддержания высокого образовательного и научного статуса вуза путем обнародования и

распространения его творческих, научных и педагогических достижений необходимость в создании музыкального издательства наблюдалось уже давно.

Первым детищем еще официально несформированного издательства ЕГК стал журнал “Музыкальная Армения”, материалы которого были собраны еще в 1996 году к 75-летнему юбилею ЕГК. Двумя годами позже, в 1998 году, аналогично истории создания консерватории (ЕГК была основана в 1921 году вначале как музыкальная студия, а спустя два года – уже как высшее музыкальное учебное заведение), был опубликован певый номер журнала (60 номеров с 1998 года). С официальным основанием издательства, с 2004 года стал издаваться ежегодный сборник учебно-методических статей преподавателей ЕГК (9 выпусков до 2012 года и 10-й выпуск в 2020 году по приказу ректора, госпожи С. Ованисян), а 25 декабря 2005 года по инициативе и указу ректора, господина С. Сараджяна был издан первый номер ежемесячной газеты “Музыкант” (180 очередных номеров). Помимо отмеченной выше периодической печати, благодаря издательской работе было также осуществлено около 100 публикации. Среди них учебные программы и пособия, репертуарные и инструктивные нотные сборники и хрестоматии, материалы из архивов профессоров ЕКГ, отражающие как историю вуза, так и творческую и педагогическую практику специалистов старого поколения, монографии, иллюстрированные альбомы и пр.

Многосторонняя работа издательства (корректурa, редакция, перевод) привела к необходимости создания специального совета из музыкантов разных специальностей и лингвистов, занимающихся проблемами музыковедческой терминологии на армянском языке. Работа совета внесла

огромный вклад не только в армянскую музыкальную науку, но и в словарный багаж всего армянского языка.

В этом году отмечается 25-летний юбилей со дня создания журнала “Музыкальная Армения”, 15 лет газеты “Музыкант”, 17 лет сборника учебно-методических статей и деятельности “Издательства ЕГК”.

Издательство постоянно развивается, ищет интересные форматы для реализации новых проектов.

Безусловно, достигнутые успехи стали возможны благодаря многолетней слаженной работе команды, людей ответственных и всем сердцем преданных своему делу. И лучшая оценка работы издательства – это востребованность его продукции.

Новая прогрессивная волна в работе издательства наблюдается особенно в последние три года благодаря профессиональной поддержке проректора по научной части госпожи Цовинар Мовсисян и ее усилиям, вложенным в развитие данного направления.

100 лет Ереванской государственной консерватории им. Комитаса, 25 лет журнала “Музыкальная Армения”, 15 лет газеты “Музыкант” – это, прежде всего, праздник души, минута счастливых воспоминаний и сердечных слов. Позвольте же поздравить коллективы ЕГК и издательства, а также студентов и аспирантов вуза с юбилеями и пожелать всем вам доброго здоровья и благополучия, вдохновения и новых достижений, побед и осуществления творческих идей во благо армянской музыкальной культуры и нашей страны.

ГРАНТ ОГАНЕСОВИЧ ХАЧИКЯН,
искусствовед, певец, переводчик

Ծովինար Չալոյանի դասախոսությունները
«Պատմական Հայաստանի գեղագիտության պատմությունը»

Հաշվի առնելով ԵՊԿ պրոֆեսոր, գեղագիտության և արվեստի սոցիոլոգիայի մասնագետ Ծովինար Չալոյանի ցանկությունը, որը մա արտահայտել էր ամսաթերթի ստեղծման առթիվ իր շնորհավորակամում. «Համաարեղ Սոկրատեսն առաջինն էր, որ ասաց. «Մարդը պետք է գեղեցիկ լինի ոչ միայն արտաքինով, այլև՝ հոգով և իմացական կարողությամբ (kalos-kagatos)»: Մեր կոնսերվատորիայի թերթի առաջին համարի լույս ընծայման առիթով մադրում են աստիճանաբար ձգտել դեպի կատարելություն թե՛ ձևով, թե՛ բովանդակությամբ: Ցանկալի է, որ յուրաքանչյուր համարում թերթն ունենա մի անկյուն, որտեղ խոսք լինի գեղագիտական դաստիարակության մասին՝ նպատակ ունենալով ավելի բարձր պահել հայ երաժշտի և մտավորականի պատիվը», այս հոբելյանական համարում սկիզբ ենք դնում իր «Ծովինար Չալոյանի «դասախոսությունները»» խորագրով էջին, որտեղ կընդգրկվեն գեղագիտության պատմության և դաստիարակության մասին նյութեր: Դրանով հավերժացնում ենք նրա հիշատակը գրատպության միջոցով, որի ամխոնը մշակն է եղել մա:

խմբագրական

Սկիզբը «Երաժիշտ» ամսաթերթի նախորդ համարում

Հայտնի է, որ V դարում Մովսես Խորենացին իր «Հայոց պատմություն» գրքում արձանագրում է պատմություններ հայոց աստվածների և նրանց դերի մասին: Ի սկզբանե, հունական աստվածային համակարգն ընդունվել է և անվանափոխվել հայ ժողովրդի կողմից. գերագույնն Արամազդն էր, այնուհետև՝ Անահիտը (մայրության), Աստղիկը (սիրո, գեղեցկության), Միհրը (բարության, լույսի, մաքրության), Տիրը (Արամազդի դպիրը, արևի պաշտամունքի, գրականության, գրի, արվեստի հովանավորը) և մյուսները:

Մովսես Խորենացին հիմնադրում է պատմության փիլիսոփայությունը, ուսումնասիրում է անցյալը: «Մեր ժողովուրդը հարատևելու հետևանքով ունի՝ «ազգ ենք գալոց»» (Տե՛ս Վ. Չալոյան Հայոց փիլիսոփայության պատմություն, Երևան, 2014, էջ 40), - գրում է մա:

Խորենացին «Հայոց պատմության» մեջ նկարագրում է Հայկի և Բելի, Արա Գեղեցիկի և Շամիրամի, Տիգրանի և Աժդահակի, Վահագնի ծննդյան պատմությունները: Հիմնադրվում է հայ պատմագրությունը, որը համաշխարհային պատմության մեջ առաջինը մեկ գրքում ի մի է բերում մի ժողովրդի 25 դարի պատմությունը (Հայկի և Բելի պատերազմը - 2492 Ք.Ճ.ա.) մինչև V դար: Խորենացու պատմական նկարագրությունները զուգահեռներ են տանում այլ ժողովուրդների հետ՝ ինչպես Միջագետքի, Պարսկաստանի, Ասորեստանի, Եգիպտոսի, Բյուզանդիայի, Հնդկաստանի, Չինաստանի: Խորենացին անդրադառնում է ոչ միայն պատմության, այլև հնագիտության, ազգագրության, աստղագիտության հիմնահարցերին: Խորենացուց ժառանգած ավանդույթը շարունակում է Սեբեոսը, որը 661թ. ավարտում է իր հեղինակած հայ ժողովրդի պատմությունը:

Հայտնի է, որ Հայաստանի տարածքում կան 7500 տարեկան ժայռապատկերներ, պղնձաձուլարաններ, մաս քարե աստղադիտարաններ, որոնցից մեկը գտնվում է Քարահունջ գյուղի մոտակայքում: Այստեղից էլ նրանց անվանումը: Այդ քարերի վրա քանդակած խորհրդանշանները լիովին համընկնում են պատմականորեն ավելի ուշ դարերում գծագրված եգիպտական աստղագուշակության պատկերներին: Այդ փաստը հաստատում է գերմանացի հնագետ Կառուս Շմիդտը: Կա գիտական վարկած, որ Անգլիայի Սթոունհենջ կառույցը (3020-2910 Ք.Ճ.ա.) հայկական Քարահունջի մանությունը է կառուցվել: Ժամանակակից գիտությունը փորձում է ապացուցել, որ Իռլանդիայի խաչքարերը հայկական ծագում ունեն, և որ բրիտեր ցեղն առաջին բնակիչներն են եղել Անգլիայի տարածքում, և նրանց նախահայրերը հայոց հողից էին:

Հին աշխարհում հայերն ունեցել են տարվա ամիսների իրենց անվանումները՝ Նավասարդ, Հոռի, Սահմի, Տրե, Քաղոց, Արաց, Մեհեկի, Արեգ, Նիկի, Մարերի, Մարդաց, Հրուպից, Ավելեաց՝ տասներեք ամիս:

Ժամանակները՝ Այգ, Ցայգ, ճառագայթյալ, Հրակաթ, Խռոված, Մթացյալ, Աղջամուղջ:

Գիտությունը հաստատում է էգեյան, Հոմերոսյան, Արխաիկ, Կլասիկ և Հելլենիստական քաղաքակրթությունների զարգացման փուլերը: Հելլենիզմի ժամանակ ձևավորվել է սինկրետիկ մշակույթ, որում անեմահայտնի ձևով խառնվում են Արևելքը և Արևմուտքը: Դա կապված էր քաղաքականության, միջազգային կրոնի և, իհարկե, հումարենի տարածման հետ:

Երբ Հայաստանը Ալեքսանդր Մակեդոնացու, ապա Սելևկյանների թագավորության կազմում էր, և անգամ երբ Արտաշեսյանների, Տիգրան II-ի, նրա որդու՝ Արտավազդ I-ի ժամանակ ստեղծեցին անկախ պետականություն, միևնույն է, գաղափարապես հայերը մնացին հելլենիստական աշխարհին պատկանող:

Երբ Հին Հռոմը նվաճեց Հունաստանը, բազմաթիվ հույն մտավորականներ փրկվեցին Հայաստանում: Մեկ օրինակ՝ 53 թ. Ք.Ճ.ա. պարթևական արքա Մուրեմը Խարարեի պատերազմում հաղթեց հռոմեացիներին: Դա Արևելքի առաջին հաղթանակն էր Հռոմեական կայսրության դեմ, որի պատվին Արտաշատի ամֆիթատրոնում ներկայացվեց էլիպսիդեսի «Բաքոսուհիները», որով և սկիզբ դրվեց հայ թատրոնի պատմությանը:

Մեկ ուրիշ հետաքրքիր օրինակ՝ Հայաստանում ոչ շատ հայտնի IV դ. հելլենիստական մշակույթին էր պատկանում հռետոր Պարույրը՝ ավելի հայտնի Պրոտերսիոս անունով: Վերջինս ավորել է Եվմապիոսի դպրոցում, ապրել Անտիոքում և Աթենքում բացել հռետորական դպրոց: Նրա համբավը մեծ էր, և Հռոմի կայսրը նրան հրավիրում է մասնակցելու հռետորական մրցույթին, որն ավարտվում է Պարույրի փայլուն հաղթանակով: Հռետորի պատվին Հռոմի կենտրոնում տեղադրվում է հուշաքար հետևյալ մակագրությամբ՝ Հռոմ թագուհուց խոսքի թագավորին (Regina rerum Roma Regi eloquentiae): Պարույրը Նեոպլատոնական էր: Նա սերտորեն կապված էր Սիրիայում գործող և Հին աշխարհում մեծ համբավ վայելող Յամբլիքոսի խմբի հետ: Տարօրինակ է, որ Պարույրին հայկական ծեսագրերում շատ էլ չեն հիշատակում, սակայն հույները նրա մասին գրում են մեծ ակնածանքով:

Ֆեոդոլական Հայաստանը երրորդ հարյուրամյակում մեծ փոփոխություններ կրեց: Տրդատ III Մեծը մասնատված Հայաստանը փորձեց միավորել գաղափարախոսությամբ, որն անհրաժեշտ էր երկրի բնակչությանը հոգևոր և բարոյական հիմունքներով համախմբելու համար: Դա քրիստոնեությունն էր, որն արքան 301 թվականին հռչակեց որպես պետական կրոն:

Քրիստոնեությունը մուտք գործեց Հայաստան Եդեսիա թագավորությունից, որը և՛ Տիգրան, և՛ Սանատրուկ թագավորների օրոք Հայաստանի կազմում էր: Այստեղ բնակվում էին և՛ հայեր, և՛ ասորիներ: Այս քաղաքի բնակիչներն առաջինը լսեցին Առաքյալներ Թադեոսի և Բարդուղիմեոսի կողմից Հիսուսի փրկիչ խոսքը: Առաքյալները ժամանել էին Աբգար թագավորի խնդրանքով, որը դիմել էր Հիսուսին, խոստացել նրան բարեկե-

ցիկ և ապահով կյանք իր թագավորությունում և օգնություն խնդրել՝ փրկելու իրեն հիվանդությունից: Հայտնի է, որ Արևմտյան Հայաստանում Բարդուղիմեոսը հիմնեց Հոգյաց վանքը, որտեղ էլ նրան սպանեցին և թաղեցին: Իսկ Թադեոսը հասավ Հայաստան, սկսեց տարածել «Հիկամազ Իրեայի ուսմունքը», որի համար Սանատրուկ արքայի հրամանով 46 թվականին նրան արքայի ընտանիքի բոլոր անդամների հետ միասին գլխատեցին և հետագայում այդ վայրում կառուցեցին Թադեոսի վանքը: Թաղաքակիրթ ժողովուրդները պատմության ընթացքում ունեն իրենց զարգացման մակարդակին բնորոշ «Ոսկեդարը», որն ի սկզբանե սերտ կապի մեջ է եղել դիցաբանության հետ: Որպես փիլիսոփայական բանաձև՝ առաջինն այն օգտագործել է անտիկ աշխարհի հույն մտածող Հեսիոդոսը (VIII-VII դդ. Ք.Ճ.ա.), որը մարդկության առաջընթաց զարգացումը բաժանել է ոսկե, արծաթե, պղնձե, հերոսական, մետաղե շրջանների: Ըստ նրա՝ յուրաքանչյուր շրջան կապված է եղել որոշակի աստվածային համակարգի հետ, և երբ նշված պատմական դարաշրջանը վերջանում էր, վերանում էին մաս նրա մախընտրյալ աստվածները տեղը զիջելով նորերին: Այս փաստն անտիկ հունական դիալեկտիկական մտքի փայլուն օրինակ է: «Ոսկեդար» եզրը գրականության մեջ Վերգիլիուսին է (I դ. Ք.Ճ.ա.): Հռոմեացի Սեներկան (I դ. Ք.Ճ.ա.) գրում է. «Ոսկեդարն այն իրավիճակն է, երբ ուժեղ ծեռքը դնում է թուլի ուսին, և միասին հիանում են բնության կատարելությամբ»: Ֆրանսիացի ուտոպիստ Սեն-Սիմոնը (XVIII դ.) գրում է. «Ոսկեդարը միշտ առջևում է» (տե՛ս Վ. Չալոյան Հայոց փիլիսոփայության պատմություն, Երևան, 2014, էջ 40): Հայաստանում «Ոսկեդարը» սկիզբ է առնում V դարից՝ քրիստոնեության տարածումը, «Աստվածաշնչի» թարգմանությունը, հայոց այբուբենի ստեղծումը, որը մինչև այսօր համաշխարհային քաղաքակրթության մեջ հազվադեպ փաստ է, քանի որ ժամանակակից մարդկությունն օգտվում է ընդամենը 12 այբուբենից, որոնց թվում է և հայերենը՝ հազարամյակների ընթացքում նույնությամբ պահպանված տառերով: Այս փաստերը փրկել են հայ ժողովրդին Բյուզանդիայի և Պարսկաստանի ուժացման նվաճողական քաղաքականությունից:

V դարում Հայաստանում ձևավորվում է «վարդապետություն» շարժումը, որի հիմքում լուսավորչական ծրագիրն էր՝ կրթել ժողովրդին: Եվրոպան միայն XVIII դարում գիտակցեց դրա անհրաժեշտությունը՝ բնականաբար, լուրջ ծրագրերով: Եվրոպական Լուսավորչության արձագանքներն էին Անգլիայում՝ «թավշային» կամ «փառահեղ», Ֆրանսիայում՝ սոցիալական, քաղաքացիական, և Գերմանիայում՝ փիլիսոփայական մտքի հեղափոխությունները:

շարունակելի

ԾՈՒԿԻՆԱՐ ԶԱԼՈՅԱՆԻ
«Գեղագիտության պատմություն» գրքից
Պատրաստեց ԱՐՄԻՆԵ ԱՅՈՅԱՆԸ

«ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»

ՇՆՈՐՅԱՆՈՒՄ ԵՆՔ

Российско–армянский творческий мостик
Софьи Микаелян

В Санкт–Петербурге Комитетом по межнациональным отношениям и реализации миграционной политики в Санкт–Петербурге ежегодно проводится творческий конкурс “Многогранный Петербург”. Он проводился и в “ковидном” 2020 году, и на нем с успехом выступила член армянской общины композитор Софья Микаелян, причем это был для нее юбилейный год. Она стала Лауреатом 1–ой степени, а также получила “Приз симпатий жюри” в номинации “Инструментальное исполнительство”.

Об успехе Софьи Микаелян 25 января написал Союз композиторов Армении на своей странице в Фейсбуке.

Софья Лерникова не только принимает участие в конкурсах, но и инициирует общественные мероприятия. Так, 19 октября 2020 года в зале Союза композиторов Санкт–Петербурга состоялся Концерт проекта “Российско–армянский творческий мостик” при поддержке Министерства культуры России, Межрегионального Союза концертных деятелей и при участии издательства “Планета музыки”. В прог-

рамме были произведения армянских и петербургских композиторов. В концерте прозвучали произведения Д. Шостаковича (3 фантастических танца), Шостаковича–Д.Цыганова (4 прелюдии для скрипки и фортепиано), А.Хачатуряна (“Токката”), А.Петрова, Комитаса (“Шесть танцев”), Комитаса–Андрисяна (“Гаруна”), Комитаса–В.Саркисяна (“Чинар ес”), Комитаса–М. Навасардяна, М. Кокжаева, С. Оганесяна, Саят–Новы–Сараджяна (Каманча).

В зале по причине ковида присутствовали только музыканты–исполнители и техническая группа. Отметим, что все концерты Союза композиторов Санкт–Петербурга были перенесены на 2021 год. Исключение было сделано только для данного концерта.

ԵՊԿ ռեկտոր Սոֆյա Հովհաննիսյան, ԵՊԿ պրոֆեսոր Անահիտ Ներսեսյանը, Հայաստանում ճապոնիայի Դեսպան Ջուն Յամադա

ԵՊԿ պրոֆեսոր, դաշնակահարուհի **Անահիտ Ներսեսյանը** ճապոնիայի արտաքին գործերի նախարարության կողմից արժանացել է պատվոգրի՝ Հայ–ճապոնական մշակութային կապերի, ինչպես նաև երկու ժողովուրդների միջև բարեկամության ամրապնդ-

ման համար:

Պատվոգիրը հանձնել է Հայաստանում ճապոնիայի դեսպան Ջուն Յամադան: Արարողությանը ներկա է եղել նաև ԵՊԿ ռեկտոր՝ Սոֆյա Հովհաննիսյանը:

«Մշակութային Հայաստան» հիմնադրամի և Հայաստանի Հանրապետության «Ֆիդայիներ» Ուսումնական–սիրական Մշակութային կազմակերպության կողմից «Ֆիդայիներ» շքանշանով պարգևատրվել են՝ դաշնակահար **Արմեն Լևոն Մանասերյանը**՝ հայապահպանության համար, կոմպոզիտոր **Էդմոնդ Մակարյանը**՝ հայրենասիրական ոգին բարձրացնելու համար, ինչպես նաև «Սոնթ Մեթրոնյան» մեդալով:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

В 2020 году в издательстве “Комитас” вышел в свет очередной сборник из серии “Инструментальные переложения песен Романоса Меликяна”, которая издается по инициативе Ереванского музыкального колледжа им.Романоса Меликяна.

носа Меликяна. Романос Меликян. Пять песен. Переложения для фагота и фортепиано Гарри Маилана. Содержание: Осенняя песня, Скорбная куропатка, Ночь настала, Дитя и ручей, Роза. Перед каждой из пьес приводится поэтический текст песни на трех языках. Пьесы рассчитаны на применение в учебном процессе и в концертной программе.

В 2019 году в издательстве “Комитас” вышел в свет сборник Романос Меликян. Вокальный цикл “Змрухти” (“Изумруды”). Переложение для фортепиано Вилли Сарки-

сяна. “Как в наших предшествующих сборниках, так и в этом, – пишет В. Саркисян в предисловии к изданию, – мы неукоснительно придерживались принципа: приспособляя вокальное или инструментальное произведение к фортепианной фактуре, сохранять присущую композитору гармонию и интонационную систему – основы его индивидуального языка, а в конечном счете и стиля”. Русскоязычные версии поэтических текстов даны в переводе А. Пахлеваняна, а англоязычные – А. Аванесова.

В 2020 году в издательстве “Комитас” вышло в свет два издания: Три танца из балета “Севан” Григора Егиазаряна (переложение для двух фортепиано) и Три песни Романоса Меликяна (переложение для фортепиано). Составитель сборника и автор переложений – пианист, заслуженный артист Армении, профессор Ереванской консерватории им.Комитаса. Известен своей концертной деятельностью (сольные и ансамблевые концерты, а также выступления в сопровождении оркестра). Изданы и нашли применение в исполнительской практике его переложения произведений Комитаса (в двух томах), Александра Спендиарова, Романоса Меликяна, Арама Хачатуряна и Владилена Бальяна. Транскрипции предназначены для студентов музыкальных училищ.

Вилли Саркисян создает фортепианные версии обрабатываемых произведений с присущим ему мастерством, не вмешиваясь в авторский музыкальный язык. Все изменения, если они необходимы, производятся очень осторожно и продуманно.

Все переложения Вилли Саркисяна очень органичны. Данные издания, думается, будут востребованы исполнителями–инструменталистами и ансамблистами.

ՏՈՓԱ ԱՅՆԱՅՐԻԱ

Լույս է տեսել երաժշտագետ–տեսաբան, երաժշտական քննադատ, արվեստագիտության դոկտոր, ԵՊԿ պրոֆեսոր Կարինե Ջաղացպանյանի «Հայկական երաժշտական ստեղծագործությունը համաշխարհային մշակույթի նվաճումների լույսի ներքո» հոդվածների ժողովածուն, որն ընդգրկում է տարբեր ժամանակներում, տարբեր առիթներով գրված հոդվածներ:

Գիրքը բաղկացած է 4 գլխից, էպիլոգից և ժողովածուի մեջ ներառված հոդվածների հրապարակման մասին առանձին տեղեկություններից: Առաջին գլուխը՝ «Որոշ զուգահեռ-

ներ եվրոպական, ռուսական և հայկական երաժշտության միջև», բաղկացած է 6 հոդվածից. 1. Կոմիտասի երաժշտության հնչողության մոտ ռակուրներն արտերկրում, 2. Բախը դաշնամուրային տրամսկրիպցիաներում (արված տարբեր կոմպոզիտորների կողմից), 3. Կոմիտասի գերմաներեն շարականները, 4. Հակադիր ոճերի միասնությունը Առնո Բաբաջանյանի գործերի մեջ, 5. Հնչողության դաշտի կազմակերպման մեթոդները Է. Միրզայանի «Պեն»-ում, 6. Կվարտետային երկխոսությունը ռուսացի հետ (Լ. Ջառլյանի լարային կվարտետի մասին): Երկրորդ գլուխը՝ «Հայաստանի պատմության արձագանքները հայ և արտասահմանյան կոմպոզիտորների ստեղծագործություններում»՝ բաղկացած է 3 բաժնից. 1. Տիգրանի կերպարը (Տիգրան Մեծի) և Ա. Սկառլատովի երաժշտությունը, 2. Հայոց Ցեղասպանության 100-ամյակին (ներկայացված են այդ սգո օրվան նվիրված դաշնամուրային ստեղծագործությունները), այդ մասին օրվան է նվիրված նաև հաջորդ հոդվածը՝ «Քիչտո՞ք Պենդերեցկու նվիրված» վերնագրով: 3-րդ գլուխը՝ «Ժողովրդական ստեղծագործություն և կոմպոզիտորական արվեստ», բաղկացած է 2 հոդվածից. 1. Ֆոլկլորի հատկանիշներն արդի հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններում, 2. Վահագն Հայրապետյանի ֆոլկ–ջազը (սերունդների երկխոսություն): 4-րդ գլուխը՝ «Համաշխարհային երաժշտության ալիքներով քայլողը», ամբողջությամբ նվիրված է դաշնակահար և կոմպոզիտոր, ՀՀ վաստակավոր արտիստ Հայկ Մելիքյանի ակտիվ գործունեությանը: Ժողովածուն ավարտվում է էպիլոգով՝ «Խոսք Արամ Խաչատրյանի մասին»: Կ. Ջաղացպանյանի խոսքով. «Ընթերցողը հնարավորություն ունի մտքով փոխադրվել անցյալի և ներկայի հայ և արտասահմանյան անվանի կոմպոզիտորների ստեղծագործություն»՝ ներկա գտնվելով երբեմն անցյալից առաջ գտնվող գրքերից: Ժողովածուն հիմնականում նախատեսված է մասնագետ երաժիշտների ուսումնական պրակտիկայում օգտագործման համար, ինչպես նաև կարող է որոշակի հետաքրքրություն առաջացնել երաժշտության բավականաչափ գրագետ սիրահարներից»: Գիրքը հրատարակվել է «Լուսաբաց» հրատարակչատանը:

ԱՐՄԻՆԵ ԱԹՆԱՆ

ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵԹՅՈՒՆ ԻՐԱՎԱՆԱՅՈՂ ԵՐԵՎԱՆԻ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՍՏԵՐՎԱՏՈՐԻԱ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՆԿՏՐԱԶՅՈՒ ԿԱՅԱՎԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ
Վկայական N 03U059505 տրված 7.04.2003թ.
ԳԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐ՝ Կոմիտասի անվ. ԵՊԿ ՊՈԼԿ
ՍԵՐԳԵՅ ՍՈՐԱՅԱՆ, ԳՈՂԱՐ ՇԱԳՈՅԱՆ
Գլխավոր խմբագիր՝ ԱՐՄԻՆԵ ԱԹՆԱՆ
Թողարկման պատասխանատու՝ ԳՈՂԱՐ ՇԱԳՈՅԱՆ
Խմբագիրներ՝ ԱՆՈՒՇ ԿՐԱՎՈՍՅԱՆ (հայ. լեզու),
ՍՈՖԻԱ ԱՆՆԱԿՈՒՅԱՆ (ռուս. լեզու)
Գեղարվեստական խմբագիր՝ ԳՈՂԱՐ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Արտատպումը միայն «Երաժիշտ» ամսաթերթի գրավոր արտոնությամբ: Խմբագրությունը միշտ չէ, որ համամիտ է հեղինակների կարծիքներին կամ տեսակետներին:
Նյութերը չեն գրախոսվում և չեն վերադարձվում:
Ծավալը 8 էջ: Ստորագրված է 25.01.2021:
Գինը 200 դրամ: Տպագրմանը՝ 101:

Մեր կայքում տեղ գտած հրապարակումների հեղինակային իրավունքը պատկանում է բացառապես «Երաժիշտ» ամսաթերթի «ԵՊԿ հրատարակչությանը» (conservatory.am): Այլ ՋԼՍ-ներում սույն կայքի հրապարակումներից որևէ մեկը ամբողջական վերահրապարակելու համար անհրաժեշտ է «ԵՊԿ հրատարակչության» (conservatory.am) համաձայնությունը: Լրատվամիջոցները կարող են «Երաժիշտ» ամսաթերթից մեջբերումներ վերահրապարակել միմիայն հատվածաբար՝ պարտադիր օգտագործելով հիպերհղում:

ԳՈՎԱԶԳԻ ՄԵԼՈՂԱԴՐՄԱՆ ԽԱՄԱՐ ԴԻՄՆԵԼ ԽՄԲԱԳՐՈՒՅՈՒՆ ՈՐՎԱԾ ԽԱՍՅԵՆՈՎ.

0001, ք. Երևան, Մարկ Գրիգորյան 2
+374 10 52 39 93+118
+ 374 55 00 21 62
http://www.conservatory.am,
E-mail: yerazhisht@gmail.com
https://www.facebook.com/Yerazhisht-newspaper-Yerevan-State-Conservatory-996490150508214/

